
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 336.14:352(477)

Л. О. Першко, к. е. н., доцент

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено виявленню факторів забезпечення розвитку місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. Реалізація реформ, направлених на трансформацію системи міжбюджетних відносин, серед своїх результатів має налічувати не лише досягнення оптимальної структури розмежування владних повноважень та функціональної відповідальності в системі бюджетних взаємовідносин, але й формування відповідних організаційно-економічних механізмів та нормативно-правових засад розвитку бюджетної сфери, нарощення фінансового потенціалу та напрямів розвитку місцевих бюджетів як основи забезпечення виконання місцевими органами самоврядування покладених на них обов'язків. Процеси формування та розвитку місцевих бюджетів вимагають дотримання послідовності дій та взаємозалежностей між компонентами, факторами та чинниками побудови ефективної ціле орієнтованої системи реалізації активної фіскальної політики на місцях з метою досягнення розвитку територіальних утворень.

Ключові слова: фінансова децентралізація; фінансова самостійність органів місцевого самоврядування; територіальні утворення; територіальні громади; місцеві бюджети; фіскальна децентралізація.

L. O. Pershko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor

**FINANCIAL ASPECTS OF STRENGTHENING OF LOCAL BUDGETS
ARE IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION**

Abstract. The article is devoted to the exposure of factors of providing of development of local budgets in Ukraine in the conditions of decentralization. The implementation of reforms aimed at transforming the system of interbudgetary relations, among its results should include not only the achievement of an optimal structure for the delineation of power and functional responsibility in the system of budgetary relations, but also the formation of appropriate organizational and economic mechanisms and regulatory frameworks for the development of the budgetary sphere, increasing the financial the potential and directions of development of local budgets as the basis for ensuring the fulfillment by local self-government bodies of their duties. The processes of formation and development of local budgets require adherence to the sequence of actions and interdependencies between the components, factors of building an effective whole-oriented system for the implementation of active fiscal policy on the ground in order to achieve the development of territorial entities.

Keywords: financial decentralization; financial independence of organs of local self-government; territorial educations; territorial societies; local budgets; fiscal decentralization.

Актуальність теми дослідження. Ефективність реалізації делегованих в результаті реформи децентралізації функцій та повноважень органів місцевого самоврядування, забезпечення реальної фінансової незалежності та управлінської самостійності територіальних утворень у сфері формування та виконання місцевих бюджетів визначається спроможністю органів місцевої влади ухвалювати результативні управлінські рішення щодо розподілу бюджетних ресурсів з метою надання населенню високоякісних публічних послуг.

Постановка проблеми. Важливим аспектом реалізації потенціалу зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів є пошук та використання стабільних та диверсифікованих власних

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

джерел доходів, регламентування компенсаційних аспектів бюджетних видатків щодо реалізації переданих на територіальний рівень функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які займалися проблематикою формування та зміцнення місцевих бюджетів слід назвати О. Кириленко, М. Крупку, І. Луніну, Ю. Пасічника, Л. Сідельникову, Н. Ткаченко, І. Ткачук, В. Тропіну, Р. Щура, С. Юрія, F. Bastable, Н. Blochliker, J. M. Buchanan, W. E. Oates, J. Rabesona, A. Shah, C. Herzberg, J. Thornton та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Не применшуючи значення наукових напрацювань у сфері формування місцевих бюджетів, не достатньо дослідженими залишаються питання деталізації та розробки конкретних заходів зміцнення місцевих бюджетів України за умов фінансової децентралізації.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення факторів розвитку місцевих бюджетів України в умовах децентралізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Реалізація реформ, направлених на трансформацію системи міжбюджетних відносин, серед своїх результатів має налічувати не лише досягнення оптимальної структури розмежування владних повноважень та функціональної відповідальності в системі бюджетних взаємовідносин, але й формування відповідних організаційно-економічних механізмів та нормативно-правових засад розвитку бюджетної сфери, нарощення фінансового потенціалу та напрямів розвитку місцевих бюджетів як основи забезпечення виконання місцевими органами самоврядування покладених на них обов'язків.

Процеси формування та розвитку місцевих бюджетів вимагають дотримання послідовності дій та взаємозалежностей між компонентами, факторами та чинниками побудови ефективної ціле орієнтованої системи реалізації активної фіскальної політики на місцях з метою досягнення розвитку територіальних утворень. Таким чином, дослідження питань розширення джерел формування місцевих бюджетів та їх фінансового зміцнення виявляється актуальним в контексті визначення ключових факторів впливу.

Основну частину надходжень доходів місцевих бюджетів являють податкові потоки. Зауважимо, що недостатня розгалуженість переліку джерел податкових доходів на місцевому рівні становить ключову системну проблему забезпечення фінансової стійкості територіальних утворень, оскільки місцеві бюджети у податковому аспекті розподілу фінансових ресурсів залежать від центрального рівня влади, що суперечить ефективному функціонуванню місцевого самоврядування на засадах фінансової децентралізації.

Запровадження фінансової децентралізації буде результативним за дотримання таких передумов: відповідальності органів місцевого самоврядування в частині забезпечення якості надання публічних послуг та задоволення суспільних потреб; жорстке розмежування та розподіл зобов'язань щодо здійснення видатків між окремими рівнями влади відповідно до економічних показників; автономія місцевого самоврядування у можливості ухвалення рішень щодо обсягів і структури видатків місцевих бюджетів; наявність досить високого рівня управлінського та фінансового потенціалу органів місцевої влади для ефективного виконання покладених на них функцій; існування потужних стимулів і ефективних механізмів [1; 2].

На ряду із завданням підвищення якості надання публічних послуг на місцевому рівні, фінансова децентралізація покликана створити необхідні умови сприяння сталому розвитку територій, досягненню економічного зростання та подолання бідності. Це пов'язано з тим, що сталий розвиток забезпечується співпрацею державного і приватного секторів в громадянському суспільстві з метою досягнення ефективності використання ресурсів та нарощення економічних процесів.

Роль фінансової децентралізації полягає в сприянні розширенню дохідної частини місцевих бюджетів, ефективності використання наявних ресурсів, підвищенню рівня інноваційності територій, розвитку людського капіталу, вирішенню екологічних проблем на місцевому рівні.

Важливим аспектом впливу фінансової децентралізації є зростання рівня інвестиційної привабливості територіальних утворень, що в свою чергу, призводить до активізації

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

інвестиційної діяльності та нарощення фінансового потенціалу територій, пришвидшення відтворювальних процесів реального сектору економіки.

Позитивними наслідками фінансової децентралізації є створення конкуренції у горизонтальній та вертикальній площині бюджетної системи, що забезпечує розвиток економіки територій та підвищення рівня якості надання публічних послуг, а також досягнення ефекту алокації в процесі надання цих послуг, тобто наголошення на задоволенні індивідуальних потреб населення території. Однак, впровадження фінансової децентралізації супроводжується рядом економічних та політичних ризиків, які спричиняються зміщенням акцентів бік місцевих потреб і проблем.

На сучасному етапі існування фінансової децентралізації в Україні слід відмітити наступні позитивні зрушення: підвищення соціально-економічного стану територіальних громад, що є результатом фінансової та секторальної децентралізації; розширення переліку дохідних джерел та надходжень до місцевих бюджетів; публічні послуги стали більш доступними; зростання кількості проєктів, фінансування яких здійснюється за рахунок Державного фонду регіонального розвитку; підвищення загального рівня добробуту територіальних утворень (громад), ознаками якого є створення або оновлення об'єктів інфраструктури та соціального призначення.

Економічне зростання країни має прямий зв'язок з фінансовим станом та рівнем розвитку територій. Окрім позитивних моментів, на сьогоднішній день, на жаль, місцеві органи влади зустрілись з рядом складних проблем, вирішення яких вимагає впровадження фінансових механізмів та застосування сучасних фінансових інструментів наповнення місцевих бюджетів з метою підвищення темпів економічного розвитку та рівня життя на місцевому рівні.

Стратегічні перетворення місцевого самоврядування мають на меті належну імплементацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування, що передбачає насамперед розмежування повноважень органів виконавчої влади та органів самоврядування, чіткий розподіл функцій між рівнями влади, підкріплений необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання [3].

Фінансова децентралізація надає унікальні можливості для набуття органами місцевого самоврядування самостійності для ухвалення управлінських рішень в аспектах участі громадян та їх впливу на забезпечення умов соціального та економічного розвитку територіальних утворень. Надання належного рівня фінансового забезпечення для посилення фінансової незалежності місцевих бюджетів України є одним з ключових завдань фінансової децентралізації. Фінансове забезпечення місцевих бюджетів повинно відповідати такому рівню, щоб забезпечити розвиток території та виконання органами місцевої влади покладених на них функцій.

Висновки. Визначено ключові фактори забезпечення розвитку місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації, що можуть бути представлені за такими критеріями: інституційні (юридичні правила та норми регулювання бюджетного процесу на місцевому рівні), економічні (економічна активність території, інвестиційна привабливість, розвиток інновацій, рівень доходів населення тощо), соціальні (рівень та набір соціальних потреб територіальних утворень, кількість соціально незахищених верств населення на окремій території, швидкість та повнота вирішення суспільно значущих проблем), географічні (територіальне розміщення громади, її масштаб, наявність на території природних ресурсів, корисних копалин тощо) та демографічні (рівень економічної активності населення, зайнятості та безробіття, внутрішня міграція тощо).

Література:

1. Проект з регіонального врядування та розвитку України «Фіскальна децентралізація в Україні: поточний стан та необхідність реформ». [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf.
2. Клименко, О. М. Фінансова децентралізація як основа розвитку місцевого самоврядування / О. М. Клименко // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління. – 2018. – Том 29 (68). – № 5. – С.103-107.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 (у редакції від 16.11.2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

References:

1. *Proekt z rehionalnoho vpiadyvannia ta pozvytky Ukrainy «Fiskalna detsentpalizatsiia v Ukraini: potochnyi stan ta neobkhidnist reform»* [Project from regional government and development of Ukraine «The fiscal decentralization in Ukraine: current status and necessity of reforms»]. www.rgd.org.ua. Retrieved from http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf [in Ukrainian].
2. Klymenko, O. M. (2018). *Financova detsentpalizatsiia yak osnovna pozvytku mictsevoho samovpiaduvannia* [Financial decentralization as basis of development of local self-government]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia – Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Public Administration*, 29(68), 5, 103-107 [in Ukrainian].
3. *Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia : vid 15.10.1985* [The European charter of local self-government from 15.10.1985]. [zakon.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua). Retrieved from http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036 [in Ukrainian].

Надійшла 17.10.2019